

Motion till riksdagen 2020/21:168

av **Maj Karlsson m.fl. (V)**

Sociala stödinsatser vid prostitution och människohandel för sexuella ändamål

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör få ett tydligare ansvarsuppdrag i fråga om de sociala insatserna för att hjälpa och stödja personer som har sex mot ersättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt exitprogram bör utarbetas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

All prostitution, både den nationella och den som sker globalt över nationers gränser, är beroende av mäns efterfrågan. Det är män som upprätthåller och stimulerar efterfrågan på sexuella tjänster. Detta oavsett om den som säljer sex är kvinna, man, transperson eller icke-binär. Att kvinnor köper sex av män är mer ovanligt även om det förekommer. Det beror på den rådande könsmaktsordningen där män är överordnade och kvinnor underordnade. En sådan kontext ger män rätt att utnyttja och exploatera kvinnors kroppar. Budskapet är att andra människors kroppar är en handelsvara för mäns sexualitet, som det står dem fritt att köpa, förbruka och göra sig av med. På så sätt blir prostitutionen en del av mäns sexualiserade våld mot kvinnor.

Sexhandeln är en bred samhällsfråga som påverkar relationerna mellan alla män och kvinnor, inte bara de som är prostituerade eller som köper sex. Det är viktigt att komma ihåg att prostitution ofta innebär att den som säljer sex måste ställa upp på förnedrande och våldsamt sex. Flera studier visar att kvinnor i prostitution löper stor risk att utsättas för såväl fysiskt våld, i form av misshandel och sexuellt våld, som psykiskt våld. Forsk-

ning från Kanada visar att dödstalet för prostituerade kvinnor var 40 gånger högre än för befolkningen i övrigt. Enligt Europol påträffas årligen hundratals skjutna, strypta och misshandlade kvinnokroppar tillhörande kvinnor som blivit utsatta för sexslavhandel. Mäns efterfrågan på sexuella tjänster är därför ett stort samhällsproblem som måste motverkas med all kraft.

Av denna anledning verkade Vänsterpartiet för och stod bakom lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster (sexköpslagen) som trädde i kraft i Sverige 1999. Sexköpslagen synliggör maktförhållandet mellan köpare och säljare och ger köparen straffansvaret. Numera är förbudet mot köp av sexuella tjänster infört i brottsbalken.

Enligt regeringens utvärdering av sexköpslagen har förbudet mot köp av sexuell tjänst varit framgångsrikt. Förbudet är ett viktigt instrument för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utredningen betonar dock nödvändigheten av ett fortsatt och uthålligt socialt arbete för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål (SOU 2010:49).

Nedan presenterar vi ett antal förslag angående hur vi på ett bättre sätt kan hjälpa personer som har sex mot ersättning på det sociala området. I motionen ”Sexköp och trafficking” redogör vi för Vänsterpartiets politik på det juridiska området när det gäller att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

3 Ökat stöd

Sverige var först i världen med en lagstiftning som gör det förbjudet att köpa men inte att erbjuda sexuella tjänster. Vår sexköpslag flyttar ansvaret till sexköparen och erkänner att personer som köps i prostitution befinner sig i en utsatt position och har rätt till samhällets stöd och skydd.

Stödet från samhället måste komma från flera olika håll och det krävs långsiktiga samarbeten mellan olika professioner. På vissa håll i Sverige finns det väl uppbyggda samarbeten mellan bl.a. polis och socialtjänst men det skiljer sig stort över landet. Vänsterpartiet driver frågan om att varje polisregion bör ha en särskild enhet som arbetar mot prostitution och människohandel. I enhetens uppdrag ska det ingå att utarbeta samarbetsformer med bl.a. socialtjänst, ideella organisationer och hälso- och sjukvård. Målsättningen ska vara att få fler dömda för sexköp, koppleri och människohandel samtidigt som de människor som utnyttjas i prostitution och människohandel för sexuella ändamål får det stöd och den hjälp som de behöver.

I syfte att säkerställa att de sociala insatserna för att hjälpa och stödja personer som har sex mot ersättning finns och är likvärdiga i hela landet bör kommunerna få ett tydligare ansvarsuppdrag kring insatserna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Personer som har sex mot ersättning är en heterogen grupp med varierande behov av stöd och hjälp. Behoven påverkas av faktorer som personernas ålder, etniska och socioekonomiska bakgrund och deras olika erfarenheter av att ha sålt sexuella tjänster. Ofta krävs det flera och sammansatta insatser från socialtjänstens sida. Insatser kan vara både tillfälliga och långsiktiga men det krävs ett kunnigt, professionellt och fördomsfritt bemötande för att personer som har erfarenhet av sex mot ersättning ska känna sig trygga och vilja berätta om sin situation.

Det finns ett stort behov av att få tid och möjlighet att bearbeta sina känslor inför och erfarenheter av sex mot ersättning genom samtalsstöd eller traumabehandling. Det är vanligt att personer som har erfarenhet av sex mot ersättning behöver hjälp med att etablera kontakter med andra hjälpinstanser såsom hälso- och sjukvården och missbruks- och beroendevård. Det kan även finnas behov av ekonomiskt bistånd, hjälp med skuldsanering, boende, arbete eller annan sysselsättning, utbildning och etablering i Sverige. Att träffa och samtala med andra i samma situation har också visat sig vara en viktig del av bearbetningsprocessen.

Att sluta sälja sex föregås ofta av en lång process som är kantad av en rad olika ställningstaganden och många gånger genomgripande förändringar i personens liv. Behovet av professionella stödinsatser kan vara som störst vid själva uppbrottet och tiden närmast efteråt, när krisreaktioner i form av skamkänslor och självförakt kan uppstå. Under denna fas kan personen bl.a. behöva hjälp med att bearbeta sina erfarenheter av att ha haft sex mot ersättning. Stödet och behandlingen ger personen möjlighet att förändra sin självbild och att mobilisera resurser för att bygga upp ett nytt liv. Behovet av professionell samtalsbearbetning kan finnas flera år efter uppbrottet. För transpersoner och homo- och bisexuella män och kvinnor som har sex mot ersättning är det centralt att det finns hbtq-kompetens i hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Utan denna kompetens har personerna svårt att känna förtroende och söka hjälp.

4 Ökad kunskap

Kunskapsområdet sex mot ersättning utvecklas och det tillkommer kontinuerligt ny kunskap om omfattning, arenor och vem som köper och säljer sex. Det finns ett behov av att, genom återkommande utbildningssatsningar, uppdatera kunskapen inom bl.a. hälso- och sjukvård och socialtjänst. Kunskapen kan minska osäkerheten i yrkesutövandet och därmed bidra till att personer som säljer sex får stöd och hjälp i större utsträckning. Ökad kunskap leder även till ett bättre bemötande, något som är en förutsättning för att kunna nå och hjälpa den här gruppen.

Även metoder och arbetssätt behöver utvecklas kontinuerligt genom forskning, utvärdering och uppföljning. I syfte att säkerställa ett likvärdigt bemötande och behandling i hela landet för personer som vill lämna prostitutionen bör ett nationellt exitprogram utarbetas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Nationellt centrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Det behövs fler och samlade kraftåtgärder för att minska prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utvärderingen av sexköpslagen visar att den kunskap som finns om dessa komplexa frågor är svåröverskådlig och delvis svårbedömd. Detta medför att det är svårt att göra tillförlitliga bedömningar och jämförelser. Detta försvårar arbetet med utbildning och metodutveckling samt de stödinsatser som krävs för att så effektivt som möjligt kunna bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Även regeringen skriver i sin handlingsplan mot prostitution och människohandel att samverkan är avgörande för framgång i arbetet mot människohandel eftersom flera myndigheter och aktörer kan möta samma offer i olika roller. I utvärderingen av sexköpslagen konstateras att det finns flera exempel på samverkan mellan myndigheter, t.ex. mellan prostitutionsgrupperna och polisen. Dock saknas det bestående strukturer för samarbete och kunskapsöverföring. Utredningen föreslår att ett nationellt centrum med uppgift att leda arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål inrättas. En viktig uppgift för ett sådant centrum ska vara att kontinuerligt och systematiskt samla in och sammanställa kunskap om prostitutionens och människohandelns förekomst och förändring. En annan viktig uppgift bör vara att utifrån denna kunskap utveckla metoderna i det sociala arbetet och att skapa bestående strukturer för samverkan och kunskapsöverföring.

Vänsterpartiet har under många år motionerat i riksdagen om behovet av att det inrättas ett nationellt resurscentrum mot prostitution. Vi väljer nu att upprepa detta yrkande och avsätter 20 miljoner kronor i budgeten för att finansiera förslaget. Ett nationellt resurscentrum bör ha den inriktning som föreslås i regeringens utvärdering av sexköpslagen. En systematisk metodutveckling samt utarbetandet av ett nationellt exitprogram, som det redogörs för ovan, bör även ingå i det nationella resurscentrumets ansvarsområde. På grund av samordningsvinster bör det nationella resurscentrumet knytas till och placeras vid Jämställdhetsmyndigheten.

Mot bakgrund av ovanstående bör regeringen därför inrätta ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Maj Karlsson (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Daniel Riazat (V)

Iлона Szatmari Waldau (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Karin Rågsjö (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)